

VN/13777/2026
VN/13777/2026-UM-1

29.4.2026

Esittelymuistio; allekirjoitusvaltuuksien myöntäminen; sopimus Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä erillisten osapuolten Andorran ruhtinaskunnan ja San Marinon tasavallan välisestä assosiaatiosta

Asian tausta

Euroopan unionin jäsenmailla on Andorran ruhtinaskuntaan ja San Marinon tasavaltaan läheiset historialliset, maantieteelliset, kulttuuriset, poliittiset ja taloudelliset siteet. Molemmat mikrovaltiot sijaitsevat maantieteellisesti tiiviisti EU-jäsenmaiden yhteydessä.

EU:n sekä Andorran ruhtinaskunnan, Monacon ruhtinaskunnan ja San Marinon tasavallan yhteinen tahtotila yhteistyön tiivistämisestä johti siihen, että EU:n neuvosto antoi vuonna 2014 komissiolle valtuutuksen aloittaa assosiaatiosopimusneuvottelut. Vuoropuhelu huipentui joulukuussa 2023 assosiaatiosopimusta koskevien neuvottelujen saattamiseen päätökseen kahden maan eli Andorran ja San Marinon kanssa. Monaco päätti oikeudellisen ja taloudellisen arvion perusteella olla jatkamatta neuvotteluja.

EU on solminut assosiaatiosopimukset mm. Ukrainan, Moldovan ja Georgian kanssa sekä eräiden Välimeren maiden kanssa. EU:lla on myös vakautus- ja assosiaatiosopimukset Länsi-Balkanin maiden kanssa. Assosiaatiosopimus Andorran ja San Marinon kanssa on arvioitu olevan kokonaisvaltaisempi kuin muut EU:n assosiaatiosopimukset.

Sopimuksen valmistelu

EU aloitti vuonna 2010 vuoropuhelun Andorran, Monacon ja San Marinon kanssa tavoitteenaan neuvotella sopimukset, jotka mahdollistaisivat kolmen mikrovaltion mahdollisimman laajan osallistumisen EU:n sisämarkkinoihin. Vuonna 2010–2011 EU:n neuvosto pyysi arviota maiden nykyisistä suhteista unioniin ja niiden mahdollisuuksista edetä kohti syvempää integraatiota. Arvion perusteella neuvosto pyysi jatkoanalyysiä ja vaihtoehtojen kartoitusta, ottaen huomioon maiden erityispiirteet sekä sisämarkkinoiden toimivuuden.

Komissio julkaisi vuonna 2012 selonteon, jossa esiteltiin viisi vaihtoehtoa läheisemmille suhteille – nykytilanteen säilyttämisestä aina täysjäsenyyteen asti. Näistä realistisimpina pidettiin joko maiden liittymistä ETA:an tai yhden tai useamman assosiaatiosopimuksen neuvottelemista. Vuonna 2013 komissio täydensi analyysia, ja vuoden 2014 alkuun mennessä neuvosto pyysi virallista suositusta neuvottelujen avaamisesta kolmen maan kanssa assosiaatiosopimusten solmimiseksi.

Euroopan unionin neuvosto valtuutti 16.12.2014 komission aloittamaan neuvottelut yhden tai useamman assosiaatiosopimuksen aikaansaamiseksi EU:n ja Andorran ruhtinaskunnan, Monacon ruhtinaskunnan ja San Marinon tasavallan välillä. Jäsenmaiden hallitusten edustajat päättivät asiasta 4.12.2014. Neuvottelut käynnistyivät vuonna 2015. Komissio linjasi neuvotteluille, että sopimuksessa tulisi viitata osapuolten yhteisiin arvoihin ja sitoutumiseen niiden noudattamiseen sekä turvata EU:n sisämarkkinoiden periaatteet. Lisäksi oli huomioitava pienten maiden erityisolosuhteet ja varmistettava, että Andorraa, San Marinaa ja Monacoa koskevat sopimukset ovat EU:n naapurussuhteita koskevan johdonmukaisen linjan mukaisia.

Keskustelut Monacon kanssa keskeytettiin syksyllä 2023. Monaco päätti oikeudellisen ja taloudellisen arvion perusteella olla jatkamatta neuvotteluja.

12.12.2023 ilmoitettiin, että neuvottelut sopimusluonnoksesta komission sekä Andorran ja San Marinon välillä oli saatu päätökseen.

EU:n EFTA työryhmässä jäsenmaat keskustelivat sopimuksen oikeudellisesta luonteesta ja päätyivät lopulta sekasopimuksen kannalle. EU:n sisäiset neuvottelut EFTA-työryhmässä ovat vielä kesken, sillä muutamalla jäsenmaalla on yhä tarkasteluvarauma kansallisten prosessiensa ollessa kesken. Niiden poistoa odotetaan 5.5. työryhmäkokouksessa. EU:n allekirjoituspäätös on tarkoitus hyväksyä Coreperissa 6.5. ja ulkoasiainneuvostossa 11.5.2026. Mahdollista on, että EU:n hyväksyntä voi vielä viivästyä, jos kyseiset jäsenmaat eivät poista tarkasteluvarauksiaan.

Sopimusneuvotteluista on annettu tietoa eduskunnalle perustuslain 97 §:n mukaisesti E-kirjeellä E 50/2014 vp 4.4.2014 ja perustuslain 96 §:n mukaisesti U-kirjelmällä U88/2023 vp 1.2.2024.

Valtioneuvosto piti tärkeänä EU:n ja mikrovaltioiden suhteiden laaja-alaista kehittämistä ja syventämistä ja kannatti assosiaatiosopimuksen tekemistä Andorran ruhtinaskunnan sekä San Marinon tasavallan kanssa. Eduskunta yhtyi valtioneuvoston kantaan (SuVEK 9/2024 vp).

Sopimuksen allekirjoittamisesta avattiin lausuntokierros 16.3.2026 ja se päättyi pidennyksen jälkeen 24.4.2026. Lausuntoja pyydettiin ministeriöiltä ja Ahvenanmaalta. Lausunnoissa sopimuksen allekirjoittamiselle ei nähty esteitä.

Sopimuksen keskeinen sisältö ja tavoitteet

Assosiaatiosopimus edistää Andorran ja San Marinon taloudellista ja poliittista lähentymistä Euroopan Unionin kanssa. Assosiaatiosopimuksessa määrätään Andorran ja San Marinon osallistumisesta EU:n sisämarkkinoille yhteisten sääntöjen ja tasapuolisten toimintaedellytysten pohjalta.

Assosiaatiosopimuksella korvataan samalla maiden ja EU:n nykyiset tulliliitot. Assosiaatiosopimus koostuu puitesopimuksesta, seitsemästä puitepöytäkirjasta sekä kahdesta maakohtaisesta pöytäkirjasta ja 25 teknisestä liitteestä kuhunkin pöytäkirjaan.

Puitesopimuksessa määritellään EU:n ja Andorran sekä San Marinon tulevan assosiaation peruselementit. Siinä määrätään näiden kahden valtion osallistumisesta EU:n sisämarkkinoihin mukaan lukien erityisesti sen neljä jakamatonta vapautta: tavaroiden vapaa liikkuvuus, henkilöiden vapaa liikkuvuus, palvelujen vapaa liikkuvuus ja pääomien vapaa liikkuvuus. Assosiaatiosopimus sisältää myös

puitteet mahdolliselle dialogille ja yhteistyölle muilla kuin neljän vapauden alaan kuuluvilla yhteistyöaloilla kuten tutkimus ja teknologian kehittäminen, koulutus, harjoittelu ja nuoriso, sosiaalipolitiikka, ympäristö, kuluttajansuoja, kulttuuri ja aluepolitiikka.

Seitsemällä puitepöytäkirjalla pyritään selventämään ja tarkentamaan sopimuksen säännöksiä. Puitepöytäkirjat koskevat mm. yleisiä säännöksiä, voimassa olevia sopimuksia, rahoituspalveluja, yrityksiin sovellettavia kilpailusääntöjä, tilastoalan yhteistyön järjestämistä, välimiesmenettelyjä sekä parlamentaarisen assosiaatiokomitean perussääntöjä.

Rahoituspalveluja koskeva 3. puitepöytäkirja mahdollistaa porrastetun pääsyn unionin rahoituspalvelujen sisämarkkinoille. Mahdollisuus on voimassa enintään 15 vuotta assosiaatiosopimuksen voimaantulosta. Unionin sisämarkkinoiden tehokkaan toiminnan varmistamiseksi assosiaatiosopimuksessa määrätään sääntelyn dynaamisesta yhdenmukaistamisesta. Rahoituspalveluiden sisämarkkinoille pääsy riippuu kattavasta arvioinnista, onko unionin rahoitusalan säännöstö pantu täytäntöön täysimääräisesti ja tehokkaasti, sekä Andorran ja San Marinon sääntely- ja valvontajärjestelmien luotettavuudesta. Euroopan valvontaviranomaisilla on keskeinen rooli tarkastusprosessissa.

Maakohtaiset pöytäkirjat liitteineen käsittelevät maakohtaisia asioita Andorran tai San Marinon sekä EU:n ja sen jäsenvaltioiden välillä. Niissä käsitellään myös sektorikohtaisia mukautuksia näiden kahden pienen valtion erityispiirteiden huomioon ottamiseksi ja siirtymäkausia, jotka koskevat tiettyjen EU:n säädösten haltuunottoa, täytäntöönpanoa ja soveltamista kyseisissä maissa.

Assosiaatiosopimukseen sisältyy myös määräyksiä sellaisen riitojenratkaisumenettelyn perustamisesta, jossa Euroopan unionin tuomioistuin on toimivaltainen assosiaatiosopimuksen tulkintaa tai soveltamista koskevilla riita-asioissa.

Assosiaatiosopimus tehdään sekasopimuksena. Valmistelun aikana arvioitiin, että unionin yksinomaiseen toimivaltaan eivät kuulu assosiaatiosopimuksen II osan 5 luvun 27-32 artiklat siltä osin kuin kyseiset artiklat koskevat epäsuoria sijoituksia eivätkä vaikuta yhteisiin sääntöihin tai muuta niiden soveltamisalaa sekä assosiaatiosopimuksen V osan 5 luvun 63 artikla siltä osin kuin kyseinen artikla ei vaikuta yhteisiin sääntöihin tai muuta niiden soveltamisalaa. Nämä edellä mainitut artiklat siten vaikuttaisivat kuuluvan jäsenmaiden toimivaltaan.

Assosiaatiosopimuksen allekirjoituksen jälkeen sopimus tulee vielä Suomessa kansallisesti hyväksyä. Sen yhteydessä arvioidaan, sisältääkö sopimus lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, jotka edellyttävät eduskunnan suostumusta ja voimaansaattamista lailla. Samassa yhteydessä arvioidaan, sisältääkö sopimus Ahvenanmaan toimivaltaan kuuluvia määräyksiä ja tarvitaanko voimaansaattamissäädökselle Ahvenanmaan maakuntapäivien hyväksyntä.

Sopimuksen allekirjoittaminen, väliaikainen soveltaminen ja voimaantulo

Tämänhetkisen tiedon mukaan Euroopan unionin sekä Andorran ruhtinaskunnan ja San Marinon tasavallan on tarkoitus allekirjoittaa sopimus kesäkuun 2026 toisella viikolla. EU:n jäsenvaltiot voivat allekirjoittaa sopimuksen ennen tätä. Jäsenvaltioiden pysyvät edustajat voivat allekirjoittaa sopimuksen näillä näkymin Coreper II - kokousten yhteydessä 3.6.2026 ja 24.6.2026. Mahdollista on, että allekirjoitusajankohta voi vielä muuttua myöhemmäksi, sillä muutamilla jäsenmailla on vielä tarkasteluvarauma allekirjoittamista koskevaan neuvoston päätökseen.

Sekasopimuksena tehtävän assosiaatiosopimuksen voimaantulo edellyttää, että kaikki unionin jäsenvaltiot ja unioni itse sekä Andorra ja San Marino saavat päätökseen tarvittavat sisäiset

menettelynsä. Tämä prosessi voi kestää vuosia. Jotta assosiaatiosopimusta voitaisiin soveltaa varhaisessa vaiheessa, tarkoituksena on, että sopimusta sovelletaan väliaikaisesti ennen sen voimaantuloa, lukuun ottamatta asioita, jotka eivät kuulu unionin yksinomaiseen toimivaltaan SEUT 3 artiklan nojalla.

Eesitys

Tasavallan Presidentti valtuuttaa suurlähettiläs Jori Arvosen tai hänen estyneenä ollessaan ulkoasiainneuvos Lauri Hirvosen allekirjoittamaan sopimuksen Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä erillisten osapuolten Andorran ruhtinaskunnan ja San Marinon tasavallan välisestä assosiaatiosta.

ulkoasiainneuvos

Sannamaaria Vanamo

Liitteet   sopimusteksti suomeksi (17 dokumenttia)